

Ehdotus A 1954/UKK
Käsittelijä Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Mietintö, joka koskee jäsenehdotusta pohjoismaisesta panostuksesta epävakaiden maiden opiskelijoiden tukemiseksi

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan raportti ja kuvaus norjalaisesta Students at Risk -ohjelmasta, jota voidaan käyttää mallina vastaavan ohjelman toteuttamiseksi Pohjoismaissa.

että kartoitetaan yhdessä yhteispohjoismaisten tutkimuslaitosten kanssa niiden mahdollisuutta esimerkiksi tarjota tutkijaopiskelijoille turvallinen tutkimusympäristö.

että Pohjoismaiden neuvostolle esitetään selonteko mahdollisista vastaavista aloitteista Pohjoismaissa.

että arvioidaan uudelleen suhtautumista hankkeeseen, joka koskee vaarassa olevia opiskelijoita, ja tutkitaan mahdollisuuksia käyttää tätä mallia pohjoismaisen tavaramerkin vahvistamiseksi rauhan- ja demokratiakysymyksissä.

Taustaa

Keskiryhmä teki vuonna 2017 jäsenehdotuksen Students at Risk -ohjelmasta, joka on otettu käyttöön norjalaisissa korkeakouluissa opiskelijajärjestöjen ja Norjan ulkoasiainministeriön välisenä yhteistyönä ja joka tarjoaa opiskelupaikan Norjassa sellaisille opiskelijoille, joilta on evätty opinto-oikeus omassa oppilaitoksessaan poliittisen osallistumisensa vuoksi. Tämän jälkeen Pohjoismaiden neuvosto päätti suosituksesta, joka kuului seuraavasti: "Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se selvittää, voitaisiinko Students at Risk -ohjelma ottaa käyttöön kaikissa Pohjoismaissa." Ministerineuvostolta saadussa vastauksessa todettiin, että kysymys on luonteeltaan kansallinen.

Ministerineuvostolle myöhemmin esitettyyn kirjalliseen kysymykseen saatu vastaus oli jotakuinkin samanlainen, eli että kysymys on kansallinen eikä sitä käsitellä pohjoismaisella tasolla. Näin siitäkin huolimatta, että esitetty kysymys käsittelee nimenomaan sitä, millaista kiinnostusta asiaan kullakin Pohjoismaalla on.

Pohjoismaiden neuvoston saama nollavastaus herättää muuttuneen ja entistä vakavamman maailmantilanteen vuoksi uusia kysymyksiä. Sen tärkeys, että Pohjoismaiden kaltaiset demokraattiset valtiot osallistuvat vainottujen opiskelijoiden auttamiseen, on kasvanut kouriintuntuvasti.

Venäjän käymä sota Ukrainassa vaikuttaa lähialueisiimme ja Pohjoismaiden intresseihin hyvin konkreettisella tavalla. Kysymykseen kytkeytyy myös opposition tilanne Venäjällä samoin kuin Valko-Venäjällä. Tässä yhteydessä voidaan myös mainita Pohjoismaiden pitkäaikainen toimiminen Afganistanissa etenkin kun otetaan huomioon maan kehityssuunta viimeisten vuosien aikana.

Ministerineuvostolla olisi näin ollen monia hyviä syitä arvioida, miten norjalaista Students at Risk -ohjelmaa esikuvana käyttäen saataisiin samanlainen työtapaa laajennettua kaikkialle muuallekin Pohjoismaihin. Edellä esitetyn pohjalta peräänkuulutamme aloitetta, joka johtaisi tähän suuntaan.

Todettakoon lopuksi, että ministerineuvosto esitteli Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajistolle hiljattain eli joulukuussa 2022 kansainvälisiä toimiaan. Students at Risk sopisi mielestämme tähän tärkeään työhön erinomaisesti. Katsomme näin ollen, että aiempaa ehdotustamme ei olisi tullut hylätä näin kevyin perustein vedoten sen luonteeseen kansallisena asiana. Demokratiakehitys lähialueillamme ei ole pelkästään yksittäisiä jäsenmaita vaan koko Pohjolaa koskettava asia.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunnan enemmistö kannattaa keskiryhmän ehdotusta pohjoismaisesta panostuksesta epävakaiden maiden opiskelijoiden tukemiseksi.

Koulutuksella on ratkaiseva merkitys demokratian ja ihmisoikeuksien edistämisessä. Norjan Students at Risk -ohjelma tarjoaa opiskelijoille, joita vainotaan tai jotka ovat vaarassa joutua vainotuiksi mielipiteidensä takia, mahdollisuuden saattaa opintonsa päätökseen norjalaisessa korkeakoulussa tai yliopistossa.

Vuonna 2020 toteutetussa arvioinnissa suositeltiin ohjelman jatkamista. Arvioijat toteavat, että ohjelman tavoitteen mukaisesti pystytään tunnistamaan opiskelijoita, joilta muodollisesti tai de facto evätään mahdollisuus saattaa opinnot päätökseen aktiivisen toiminnan takia. Useimmat ohjelmaan osallistuneet opiskelijat suorittavat opintonsa loppuun Norjassa, ja siten he ovat kertomansa mukaan myös vahvistaneet muutosagentin rooliaan ihmisoikeuksien ja sananvapauden edistämisessä kotimaissaan.

Arvioinnissa nostetaan esille myös se tosiasia, että kaikki opiskelijat eivät palaa takaisin kotimaihinsa opintojen suorittamisen jälkeen (noin 50 prosenttia vuonna 2020), mihin heitä ohjelman suuntaviivojen mukaan kannustetaan. Osa palaa takaisin, osa saa

työpaikan Norjasta, osa hakee turvapaikkaa ja osa matkustaa seuraavaan maahan. Arvioinnissa todetaan kuitenkin myös, että joidenkin on yksinkertaisesti liian vaarallista palata kotimaahansa, mutta he voivat aktiivisesti edistää ihmisoikeuksia ja sananvapautta toisesta maasta käsin.

Arvioinnissa esitetyt epäkohdat, jotka koskivat epäselvyyksiä vastuunjaossa ja ohjelman kautta opiskelupaikan saavien opiskelijoiden valitsemisprosessin rooleissa, on korjattu. Valitsemiseen osallistuville tahoille suunnatun viestinnän ja tiedottamisen parantamisen ansiosta yhä useammalla opiskelupaikan saaneista on myös kelpoisuus opiskella korkea-asteen koulutuksessa Norjassa. Valitsemiseen osallistuville on myös teroitettu heidän vastuutaan arvioida, aiheuttaako hakijoiden aktivismi vaaraa kotimaassa, niin etteivät nämä pysty saattamaan opintojaan päätökseen siellä.

Arvioinnissa nostetaan esille myös pohjoismaisen yhteistyön tarve Students at Risk -ohjelmassa. Edut ja pohjoismainen hyöty olisivat huomattavat. Vastaanotosta aiheutuvat kustannukset voidaan jakaa osallistuvien maiden kesken, yhä useammat opiskelijat voisivat osallistua ohjelmaan, nimetyille ehdokkaille sopivien englanniksi järjestettävien kurssien tarjonta kasvaisi ja pohjoismainen yhteistyö olisi muita edellä strategisissa panostuksissa ihmisoikeuksien ja sananvapauden edistämiseksi ei-demokraattisissa maissa.

Yleisesti ottaen Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan enemmistö katsoo, että on syytä selvittää edellytyksiä Students at Risk -ohjelman käynnistämiseksi muissa Pohjoismaissa. Ehdotus noudattaa Pohjoismaiden neuvoston kansainvälistä strategiaa, jonka mukaan Pohjoismaiden neuvoston tulee tukea demokraattisia voimia autoritaarisissa maissa. Ehdotus edistää myös YK:n Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitetta neljä: hyvä koulutus kaikille.

Tukholmassa 6. helmikuuta 2024

Lars Mejern Larsson (S)

May Britt Lagesen (A)

Nina Fellman (S)

Per Husted (S)

Pinja Perholehto (sd.)

Catarina Deremar (C)

Hafdís Hrönn Hafsteinsdóttir (Frlf)

Liz Mattsson (C)

Kathrine Kleveland (Sp)

John E. Weinerhall (M)

Marko Kilpi (kok.)

Noora Fagerström (kok.)

Ville Väyrynen (kok.)

Veronika Honkasalo (vas.)

Freddy André Øvstegård (SV)

Marius Aron Nilsen (FrP)

VARAUMA

Vapaa Pohjola esitti päätökseen varauman eikä hyväksy mietintöä, joka koskee jäsen ehdotusta *pohjoismaisesta panostuksesta epävakaiden maiden opiskelijoiden tukemiseksi*, ja suosittaa, että Pohjoismaiden neuvosto ei jatka ehdotuksen käsittelyä.

Joakim Vigelius (ps.)

Victoria Tiblom (SD)